

Utworzenie Zespołów Kompetencji Seniorów na niemiecko-polskim pograniczu. Projekt modelowy (2017-2019)

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020.

Projekt Fundacji Międzynarodowego Centrum Spotkań St. Marienthal (Ostritz)
i Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. (Jelenia Góra)

Utworzenie Zespołów Kompetencji Seniorów na niemiecko-polskim pograniczu.

Projekt modelowy (2017-2019)

**Projekt Fundacji Międzynarodowego Centrum Spotkań St. Marienthal (Ostritz)
i Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. (Jelenia Góra)**

Partner Projektu

Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A

Ul.1 Maja 27, 58-500 Jelenia Góra

Tel. +48 75/7527500

Fax.+48 75/7522794

www. karr.pl

biuro@karr.pl

Wydawca

Międzynarodowe Centrum Spotkań St. Marienthal - fundacja publiczna prawa
cywilnego

Agencja Zaangażowania Seniorów

Dr. Michael Schlitt, Michael Winter.

02899 Ostritz, St. Marienthal 10

Tel. +49 35823/77230, faks: +49 35823/77250

E-mail: info@ibz-marienthal.de

Ostritz - St. Marienthal - Saksonia 2019

Spis treści

Przedmowa	4
1. Polsko-niemieckie pogranicze potrzebuje zaangażowania seniorów	6
2. Cele i grupy docelowe	7
3. Uczestnicy projektu	8
4. Edukacja i spotkania	8
4.1. Konferencje inauguracyjne	8
4.2. Seminaria	9
4.3. Wyjazdy studyjne	10
4.4. Stałe spotkania	10
4.5. Polsko-niemieckie spotkania poza projektem	11
4.6. Konferencja kończąca projekt	12
5. Treści i metody	12
5.1. Treści i metody	12
5.2. Rynek możliwości	13
5.3. Wieczory seminaryjne	14
6. Wyniki	15
6.1. Zespoły Kompetencji Seniorów	15
6.2. Agencje Zaangażowania Seniorów	21
6.3. Projekty i zaangażowanie uczestników	22
6.4. Informacje zwrotne od uczestników i opiekunów	23
7. Działania informacyjno - promocyjne	24
8. Rezultaty	24

Przedmowa

Niniejsza broszura zawiera informacje na temat polsko-niemieckiego projektu modelowego, w którym w latach 2017-2019 wzięło udział około 200 osób w wieku powyżej 55 lat, z saksońsko-dolnośląskiego pogranicza. Seniorzy byli szkoleni podczas kilkudniowych seminariów na "trenerów seniorów", którzy połączyli swoje siły w ramach kilku Zespołów Kompetencji Seniorów, aby zaangażować się w działalność społeczną.

Dziękujemy naszemu partnerowi, Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. (KARR.S.A) oraz pracownikom projektowym - Katarzynie Matusik, Dorocie Turskiej oraz Karin Pastuszce za bardzo dobrą współpracę.

Dziękujemy również dwóm managerom projektu z IBZ - Michaelowi Winterowi oraz Birgit Fleischer (IBZ), za udaną realizację projektu.

Na koniec chcielibyśmy podziękować osobom odpowiedzialnym za program UE "INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020", za wsparcie finansowe projektu.

Dr. Michael Schlitt

Prezes Zarządu Międzynarodowego Centrum Spotkań St. Marienthal

Przedmowa

Starzejemy się każdego dnia i wszyscy o tym wiemy. Co właściwie oznacza starość i kiedy się zaczyna? Kiedy starość przejawia się w stanie zdrowia lub w stanie umysłu?

Starość nie musi koniecznie oznaczać bierności, samotności lub utraty witalności. Wręcz przeciwnie. Dzięki wydłużeniu się życia i poprawie opieki zdrowotnej, jesień życia może wreszcie stać się czasem aktywnej realizacji własnych pasji i marzeń, czy to w kontekście pracy zawodowej, czy społecznej.

Udział osób starszych w różnych formach aktywności społecznej oznacza, że społeczeństwo może czerpać korzyści z ich potencjału, wiedzy życiowej, umiejętności, kompetencji i czasu wolnego. W przeciwnym razie naturalna, międzypokoleniowa wymiana wiedzy i doświadczeń jest bardzo ograniczona. Z tego powodu Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. wraz z Międzynarodowym Centrum Spotkań St. Marienthal (IBZ) cieszą się ze wspólnej realizacji projektu "Utworzenie Zespołów Kompetencji Seniorów na niemiecko-polskim pograniczu. Projekt modelowy", w ramach programu współpracy Interreg PL-SN 2014-2020.

Dzięki wspólnym seminariom, wizytom studyjnym i wzajemnej wymianie doświadczeń, polscy i niemieccy seniorzy pogłębiają współpracę transgraniczną pomiędzy mieszkańcami i instytucjami oraz przełamują bariery kulturowe i językowe. Przede wszystkim wykorzystują oni potencjał uczestników działań społecznych, edukacyjno-politycznych i kulturalnych w polsko-niemieckim regionie przygranicznym.

Głównym celem projektu jest przygotowanie 200 osób do objęcia funkcji tak zwanych "seniorów trenerów" oraz stworzenie sześciu Zespołów Kompetencji Seniorów (po polskiej stronie w Jeleniej Górze, Gromadce i Zgorzelcu).

"Seniorzy - trenerzy" powinni wspierać organizacje społeczne, szkoły, przedszkola, placówki opieki dziennej nad dziećmi, kościoły, stowarzyszenia seniorów, ośrodki społeczne, instytucje edukacyjne i kulturalne. Będą aktywnie uczestniczyć w innych projektach UE, rozpowszechniać propozycje działań, wspierać nowe inicjatywy, kierunki rozwoju oraz aktywizację lokalnej społeczności.

Jesień życia nie jest końcem. To początek nowych wyzwań życiowych.

Piotr Miedziński

Prezes Zarządu Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.

1. Polsko-niemieckie pogranicze potrzebuje zaangażowania seniorów

Mieszkańcy Saksonii oraz sąsiedniego regionu przygranicznego w Polsce lubią angażować się na różne sposoby. Na przykład czwarte niemieckie badanie na temat wolontariatu (2014 r.) wykazało między innymi, że 38,3 proc. wszystkich Saksończyków w wieku powyżej 14 lat, angażuje się społecznie w jakiejś formie dla dobra ogółu. Czy to jako trener w klubie sportowym, przy wspólnym wiosennym sprzątanu w przedszkolu, w ramach Ochotniczej Straży Pożarnej, w radzie kościelnej, czy też w celu przeczytania gazety starszej sąsiadce. Zaangażowanie społeczne jest różnorodne!

W wielu miejscach podkreślana jest wartość zaangażowania na rzecz społeczeństwa. Istnieją różne możliwości wsparcia osób zaangażowanych społecznie: zapewnienie materiałów i pomieszczeń lub zwrot kosztów w różnych kwotach, w różnych projektach, z różnych osi finansowania. Do tego dochodzi kultura wyrażania uznania dla takiej działalności w postaci ogromnej liczby nagród honorowych, medali i innych odznaczeń lub wydarzeń mających na celu podziękowanie w miłej atmosferze.

Znaczenie zaangażowania osób starszych znacznie wzrośnie w nadchodzących latach. Ludzie w Saksonii żyją coraz dłużej, a czas spędzony na emeryturze również staje się coraz dłuższy. Dotyczy to w szczególności mieszkańców polsko-niemieckiego pogranicza. W 2018 r. mediana wieku ludności w powiecie Görlitz wynosiła 49,2 lat. Oznacza to, że połowa ludności powiatu ma mniej niż 49,2 lat, a druga połowa 49,2 lat lub więcej. W 1990 r. wartość ta wynosiła 39 lat. ca. 25 %.

Po polskiej stronie działania projektu realizowane są w czterech powiatach: powiat jeleniogórski, Jelenia Góra miasto na prawach powiatu, powiat zgorzelecki i powiat bolesławiecki. Średnia mediana wieku ludności w roku 2018 wynosiła 41,6 lat a w roku 1990 wynosiła 33,8 lat.

Struktura wiekowa polskiego obszaru objętego działaniami projektu jest następująca.

Miasto Jelenia Góra 80072 mieszkańców z czego 25072 osób powyżej 60 lat (31,31%), powiat jeleniogórski 64 178 mieszkańców z czego 16 900 osób powyżej 60 lat (26,3%), powiat bolesławiecki 90173 mieszkańców z czego 21 630 osób powyżej 60 (23,98 %), powiat zgorzelecki 90584 mieszkańców z czego 23 447 osób powyżej 60 lat (25,88%). Przewidywane zmiany w strukturze ludności w Polsce zakładają, że w perspektywie 42% mieszkańców miast i 38% mieszkańców wsi będzie miało co najmniej 60 lat.

Tendencja na następne dziesięciolecie jest nadal wzrostowa.

W obliczu tego wyzwania demograficznego coraz większą rolę będzie odgrywało starsze pokolenie. Dzieje się tak dlatego, że młode pokolenie nie będzie w stanie samodzielnie poradzić sobie z różnymi zadaniami. Natomiast osoby starsze będą posiadały potencjał wiedzy i umiejętności nabytych w czasie aktywności zawodowej

jak również czas wolny do zagospodarowania w różnych formach aktywności społecznej. Potencjał ten należy też wykorzystać dla polsko-niemieckiego pogranicza.

Sytuacja ta wymaga od gmin wspierania samoorganizowania się seniorów, ich aktywności, w tym wolontariatu, w placówkach edukacyjnych, stowarzyszeniach i podmiotach publicznych. Ważnym krokiem w tym kierunku jest zaproponowane w projekcie modelowe stworzenie niemieckich i polskich Zespołów Kompetencji Seniorów.

2. Cele i grupy docelowe

Z realizacją projektu wiązało się kilka celów. Z jednej strony chodziło o wzmocnienie i dalszy rozwój zaangażowania i uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym. Niemieccy i polscy uczestnicy w wieku powyżej 55 lat mieli zostać przeszkoleni w ramach seminariów, aby mogli wnieść swoje kompetencje i doświadczenie do środowiska społecznego, a także do współpracy transgranicznej. Ponadto celem było zwiększenie i połączenie w ramach sieci zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwój i poprawa usług dla stowarzyszeń, gmin, inicjatyw itp.

W ramach projektu 200 seniorów po obu stronach granicy polsko-niemieckiej miało uzyskać kwalifikacje jako osoby wspierające, doradcy, inicjatorzy, członkowie sieci i uczestnicy sektora non-profit. Po stronie niemieckiej projekt powinien współpracować z istniejącymi projektami, takimi jak "Zaangażowane miasto", "Żywa demokracja", "Różnorodni" (powiat Görlitz), jak również z domami wielopokoleniowymi i istniejącymi ośrodkami społeczno-kulturalnymi na pograniczu, takimi jak: Hillersche Villa w Zittau, Second Attempt w Görlitz czy Telux w Weißwasser. W związku z tym nie należy tworzyć nowych, tylko wzmocnić już istniejące sieci.

Celem projektu było utworzenie sześciu Centrów Kompetencji Seniorów w regionie przygranicznym. Po stronie niemieckiej miały powstać co najmniej dwa nowe Zespoły Kompetencji. W ramach projektu miało zostać wzmocnione Centrum Kompetencji Seniorów Görlitz-Zgorzelec, które zostało uznane za modelowe dla projektu.

Po stronie polskiej zaplanowano konkretne, profesjonalne struktury dla Zespołów Kompetencji Seniorów. Oznacza to, że miejsca, w których Zespoły Kompetencji Seniorów pracują z profesjonalnymi strukturami, były określone od samego początku. Chodzi o miejscowości Zgorzelec, Gromadka i Jelenia Góra.

Po stronie polskiej utworzono trzy Centra Kompetencji Seniorów w Jeleniej Górze, Zgorzelcu oraz Gromadce.

W ramach przygotowań do utworzenia Zespołów po stronie niemieckiej i jako proces towarzyszący działalności polskich Zespołów, 100 niemieckich i 100 polskich uczestników w wieku powyżej 55 lat z całej saksońskiej i polskiej części obszaru wsparcia miało zostać przeszkolonych podczas 24 trzydniowych seminariów. W

trakcie trwania projektu uczestnicy powinni zaangażować się we własne projekty, w swojej "małej ojczyźnie", w sąsiedztwie, we wsi, w dzielnicy miasta lub w instytucji kulturalnej, o charakterze społecznym, w ramach projektów, które wcześniej opracowali indywidualnie lub w zespołach, podczas trzech seminariów szkoleniowych.

W celu koordynowania i organizowania działań uczestników i osób zainteresowanych, po stronie polskiej i niemieckiej utworzone zostały dwie Agencje Zaangażowania Seniorów, które mają swoje siedziby u beneficjentów projektu - IBZ oraz KARR S.A.

3. Uczestnicy projektu

Polscy uczestnicy mieszkają w gminach Zgorzelec, Gromadka, Jelenia Góra oraz ich okolicy. Wielu polskich uczestników zna się nawzajem z najbliższego sąsiedztwa, ze swojej wsi lub z różnorodnej działalności w stowarzyszeniu. W każdym polskim seminarium szkoleniowym uczestniczyli mieszkańcy trzech wyżej wymienionych gmin, za każdym razem równomiernie reprezentując każdą z nich. Widać było, że w kursach brało udział stosunkowo wiele polskich małżeństw. W przeciwieństwie do uczestników niemieckich, tylko dwóch uczestników z Polski było nadal aktywnych zawodowo.

Liczba miejscowości, z których niemieccy uczestnicy przybyli na seminarium szkoleniowe, była większa. Obszar ten rozciągał się na miejsca zamieszkania w trójkącie Rietschen na północy, Bautzen na zachodzie i linię pomiędzy miastami Zittau-Opach na południu. Zainteresowane osoby z północnej części powiatu Görlitz, np. z Weißwasser lub Bad Muskau, wzięły udział tylko w dwóch konferencjach inauguracyjnych. Większość niemieckich uczestników seminariów mieszka w miastach Görlitz, Zittau, Niesky i Ebersbach-Neugersdorf. Mała liczba niemieckich uczestników mieszka na obszarach wiejskich, na przykład w Schlegel, Liebstein czy Girbigsdorf. Wśród niemieckich uczestników było stosunkowo dużo osób pracujących. Wiek uczestników wahał się od 55 do 88 lat. Średni wiek uczestników z Polski był wyższy. Odsetek kobiet był znacznie wyższy zarówno po stronie polskiej, jak i niemieckiej.

4. Edukacja i spotkania

W ramach projektu zorganizowano łącznie 35 wydarzeń dla uczestników projektu.

4.1 Konferencje inauguracyjne

IBZ i KARR S.A zorganizowały dwie konferencje inauguracyjne w celu zwrócenia uwagi osób zainteresowanych projektem i zachęcenia ich do udziału w seminariach. Konferencje inauguracyjne odbyły się w czerwcu 2017 i kwietniu 2018 roku. W dwóch dwudniowych wydarzeniach wzięło udział ponad 200 uczestników, z których większość uczestniczyła w dalszych seminariach i wizytach studyjnych.

Konferencja inauguracyjna w IBZ

4.2 Seminaria

Po konferencjach inauguracyjnych w IBZ odbywały się seminaria. Łącznie były to cztery cykle szkoleniowe. Każdy cykl składał się z trzech trzydniowych seminariów. Seminaria niemieckie i polskie odbywały się jednocześnie, aby zagwarantować regularne spotkania uczestników.

Niemieccy i polscy uczestnicy 3 cyklu seminariów w St. Marienthal

W seminariach krajowych, prowadzonych w języku narodowym, wzięło udział maksymalnie 25 osób. Na każdym seminarium były również wspólne polsko-niemieckie moduły. Nacisk położono na spotkania, aby grupy i uczestnicy mogli uczyć się od siebie nawzajem. Tematy seminariów dla obu grup narodowych były spójne aby zainicjować polsko-niemieckie zaangażowanie seniorów i powstanie nowych projektów.

4.3 Wyjazdy studyjne

Po zakończeniu seminariów, Agencje Zaangażowania Seniorów działające przy IBZ i KARR.S.A zorganizowały po cztery wyjazdy studyjne dla uczestników projektu. Wyjazdy studyjne odbywały się do miejsc w których działają Zespoły Kompetencji Seniorów Gromadka, Zittau, Ebersbach – Neugersdorf, Zgorzelec, Rosenbach-Herrnhut, Jelenia Góra-Podgórzyn-Cieplice, Görlitz, Jelenia Góra- Mysłakowice-Kowary, Görlitz- Rietschen - Erlichthof .

Niemieccy i polscy uczestnicy wyjazdu studyjnego do Zgorzelca

4.4 Stałe spotkania

Podczas realizacji projektu niemieccy uczestnicy spotkali się trzy razy w ramach organizowanych przez Agencję Zaangażowania Seniorów w IBZ regularnych spotkań, w celu wymiany doświadczeń i poznania uczestników innych cykli szkoleniowych: 04.07.18: Görlitz (18 uczestników); 15.11.18: Zittau (11 uczestników); 29.-30.11.18: Berlin (27 uczestników). Natomiast członkowie trzech Zespołów Kompetencji Seniorów działających w Polsce spotykali się regularnie na comiesięcznych spotkaniach roboczych organizowanych przez kierowników ZKS.

Spotkania w Görlitz i Zittau

Spotkanie w Gromadce , Zgorzelcu i Jeleniej Górze

4.5 Polsko-niemieckie spotkania poza projektem

Uczestnicy seminariów zainicjowali i zorganizowali kolejne spotkania osobiste, realizowane poza projektem. Poniższe przykłady pokazują jak różnorodne były te spotkania:

20.02.18: Kawiarnia "Witaj sąsiedzie" w Domu Wielopokoleniowym w Görlitz-Weinhübel

23.04.18: Wieczór autorski: Joachim Otto (ZKS Görlitz) w kawiarni Neugersdorf

08.05.18: Prezentacja książki "Kwiaty ostu", Birgit Michler (ZKS Zittau) w Zittau

11.05.18: Założenie grupy inicjatywnej "Pro Kahlbaum" przez ZKS Görlitz

09.06.18: Polsko-niemieckie spotkanie na Festiwalu Lnu w Łomnicy

09.06.18: Polsko-niemiecka wędrowka w Górach Izerskich

12.06.18: Witaj sąsiedzie - spacer po Görlitz-Weinhübel (ZKS Görlitz)

20.06.18: Spotkanie ZKS Görlitz-Zgorzelec w RABRYKA w Görlitz

07.-08.07.18: Festiwal „Ludowe Granie na Gruszkowskiej Polanie” w Gruszkowie

15.09.18: Polsko-niemiecka wycieczka rowerowa na dożynki w Studniskach Dolnych

17.-19.09.18: Trzydniowa wycieczka, zorganizowana dla uczestników ZKS do Kotliny Jeleniogórskiej

07.10.18: Polsko-niemiecka wycieczka rowerowa ZSK przez polskie Górne Łużyce

03.11.18: Polsko-niemiecka wycieczka rowerowa na "Święto pokoju" w Ostritz

15.01.19: Wykład polsko-niemiecki "Wycieczka rowerowa po Bałkanach i z powrotem".

Polsko-niemiecka wycieczka rowerowa ZKS przez polskie Górne Łużyce w dniu 7.10.2018 r

4.6 Konferencja kończąca projekt

W konferencji kończącej projekt wzięli udział uczestnicy seminariów i wyjazdów studyjnych a także multiplikatorzy oraz zaproszeni goście. Ostatnie wydarzenie w ramach projektu odbyło się 17 czerwca 2019 r. w IBZ.

5. Treści i metody

Wybrano dwa różne podejścia do realizacji celów projektu. Polskie Zespoły Kompetencji miały stałą strukturę organizacyjną. Miejsca działania Zespołów zostały określone w trzech lokalizacjach w polskim regionie przygranicznym. Ponadto zespoły posiadały profesjonalną strukturę z pełnoetatowym liderem, który dbał o potrzeby polskich uczestników.

Po stronie niemieckiej, już przed rozpoczęciem projektu istniał Zespół Kompetencji Seniorów w Görlitz, który rozwinął się dalej dzięki realizacji tego projektu. W celu stworzenia kolejnych niemieckich Zespołów poszukiwano osób zainteresowanych na niemieckim pograniczu. Niemieccy uczestnicy zostali poinformowani o projekcie różnymi metodami i zmotywowani do udziału w nim. Rekrutacja uczestników na miejscu, praca z mediami, rozmowy osobiste i konferencje inauguracyjne miały na celu informowanie niemieckich seniorów o celach i zamierzonym oddziaływaniu projektu.

5.1 Treści metody seminariów

Cykl szkoleniowy składał się z trzech 3 dniowych seminariów. Seminaria były prowadzone częściowo w grupach krajowych, częściowo w grupach niemiecko-polskich, przy pomocy tłumaczy i kierowników projektu. Merytoryczną organizację seminariów przygotował zespół projektowy który był wspierany przez zewnętrznych prelegentów. W programie każdego seminarium, oprócz przekazywania wiedzy, znalazła się wymiana doświadczeń pomiędzy uczestnikami z Niemiec i Polski. Treści

koncepcji seminariów zostały przekazane przez kierowników projektu i prelegentów w formie prezentacji.

Seminaria były ze sobą powiązane merytorycznie. Pierwsze seminarium rozpoczęło się od refleksji i opracowywania pomysłu na projekt. Podczas kolejnych seminariów prace nad projektem pogłębiano, dzięki uzyskiwaniu nowej wiedzy. Chodziło o to, aby uczestnicy wzięli udział we wszystkich trzech kolejnych seminariach, w celu stałej realizacji pomysłu projektowego.

W każdym z trzech 3 dniowych seminariów szkoleniowych uczestnicy zajmowali się łącznie 14 modułami. Pierwsze seminarium składało się z następujących modułów:

1. Poznanie się nawzajem
2. Profile ról, refleksje
3. Zaangażowanie obywatelskie
4. Możliwości dalszego kształcenia się
5. Etapy doświadczeń, przygotowanie projektu

Na drugim seminarium uczestnicy zajęli się następującymi modułami:

6. Społeczeństwo w okresie zmian, wiek (starzenie się) w okresie zmian
7. Opracowywanie, planowanie i wdrażanie projektów, opracowywanie koncepcji
8. Finansowanie zaangażowania obywatelskiego (fundraising itp.)

Ostatnie trzydniowe spotkanie koncentrowało się na następujących tematach:

9. Media i działania informacyjno - promocyjne
10. Komunikacja z pojedynczymi osobami i grupami
11. Doradztwo i moderowanie konfliktów
12. Grupy i procesy grupowe
13. Sieci
14. Internet, nowe media

5.2 Rynek możliwości

Przedstawiciele stowarzyszeń i inicjatyw mogli zaprezentować swoje stowarzyszenie oraz możliwości zaangażowania społecznego podczas dwóch konferencji inauguracyjnych i niemieckich seminariów szkoleniowych - w ramach "Rynku szans". Podczas tego seminarium pokazano różnorodność zaangażowania społecznego, jak również trendy i perspektywy. Zaprezentowali się między innymi: saksoński program

"Pomoc sąsiedzka"; telefon zaufania dla dzieci i młodzieży stowarzyszenia ASB RV Zittau/Görlitz; międzykolepolska praca stowarzyszenia Second Attempt z Görlitz, żyławska BücherboXX jako projekt Szkoły Wyższej Zittau-Görlitz, ambulatoryjne służby hospicyjne - Diakonisiertum EMMAUS w Niesky; stowarzyszenie "Löbau żyje", sieć samopomocy KISS z Weißwasser, Zespół Kompetencji Seniorów Görlitz-Zittau, nowy Zespół Kompetencji Seniorów Zittau-Ebersbach; Fundacja Obywatelska Zivita z Zittau - włącznie z prezentacją giełdy "Aktywnie w ramach zaangażowania społecznego", SeniorenExpertenService (SES) Saksonia, stowarzyszenie Tierra Eine Welt z Görlitz; redakcja seniorów SAEK Görlitz, Muzeum Historyczno-Kulturowe Zittau; Ogród Zoologiczny Görlitz oraz dział "herbarium" w muzeum przyrodniczym - Senckenberg Museum für Naturkunde Görlitz.

Partner polski również zaprezentował organizacje i instytucje, które aktywnie przyczyniają się do aktywizowania seniorów. Były to: Fundacja „Aktywni XXI” z Jeleniej Góry realizująca liczne projekty dla seniorów w tym również międzynarodowe, Dom Kultury w Gromadce, Stowarzyszenie FEMINA ze Zgorzelca, Rada Seniorów w Podgórzynie, Koła Gospodyń Wiejskich.

5.3 Wieczory seminaryjne

Wieczorami kierownicy projektów, w porozumieniu z uczestnikami, organizowali wykłady i prezentacje. Kiedy nie było konkretnej oferty, niemieccy i polscy uczestnicy spotykali się, aby pośpiewać, tańczyć i wspólnie spędzić czas, wymienić się pomysłami i lepiej się poznać. Te nieformalne spotkania zaowocowały nowymi pomysłami i inicjatywami w zakresie polsko-niemieckiej współpracy.

Wspólny taniec w ramach programu wieczornego

5. Wyniki

6.1. Zespoły Kompetencji Seniorów

W ramach projektu powstało sześć nowych Zespołów Kompetencji Seniorów. Siódmy zespół to istniejący Zespół Kompetencji Seniorów Görlitz-Zgorzelec, do którego dołączyli nowi członkowie i który uzyskał nowe impulsy do dalszego rozwoju. Zespoły są przedstawione poniżej.

Zespół Kompetencji Seniorów Zgorzelec

Członkowie Zespołu Kompetencji Seniorów ze Zgorzelca są aktywni w wielu organizacjach pozarządowych. Należą do nich transgraniczny Uniwersytet Trzeciego Wieku, Interclub Femina, Miejski Klub Seniora, Stowarzyszenie Tramp, Stowarzyszenie Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz Eurocentrum Kobiet. Członkowie tego Zespołu są współorganizatorami wielu imprez: "Dni Seniora", "Zgorzelec Kaziuki", bale charytatywne, z których dochód przeznaczony jest dla dzieci w Zgorzelcu, rajdy rowerowe, zawody w kręgle itp. Zespół jest obecnie w trakcie rejestracji stowarzyszenia "Centrum Kompetencji Seniorów Zgorzelec", dzięki czemu możliwa będzie realizacja kolejnych pomysłów i zachowanie ciągłości projektu.

Członkowie Zespołu Kompetencji Seniorów w Zgorzelec podczas wykładu o „Łużycach Górnych”

Zespół Kompetencji Seniorów Gromadka

Członkami ZKS w Gromadce są aktywni seniorzy mieszkający we wsiach gminy Gromadka. Seniorzy działają w wiejskich organizacjach społecznych min. w dwóch Kołach Gospodyń Wiejskich w Gromadce i w Osłej, w czterech Zespołach folklorystycznych "Wesoła Gromadka", "Niezapominajki", "My Słowianie" i "Ale- Babki" i w gminnym Klubie Seniora "Relaks". Są organizatorami wielu gminnych imprez kulturalnych i sportowych. Ponadto uczestniczą w zajęciach działającego w Gromadce Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Są pomysłodawcami i uczestnikami realizowanych obecnie dwóch partnerskich projektów gmin Gromadka i Rosenbach współfinansowanych z Funduszu Małych Projektów INTERREG Polska - Saksonia 2014-2020 o tytułach „Rosenbach-Gromadka – wspólne kształtowanie przyszłości” i Euroregionalny Puchar Majowy 2019” Uczestniczą również w działaniach projektu Senior+ realizowanego przez gminę Gromadka. Seniorzy-trenerzy łączą w swoich działaniach takie pojęcia, jak: system, "zakorzenie" w danym miejscu, czas i

przestrzeń, kapitał, integracja, aktywność społeczna, projekty i rozwój lokalny. Aktywne działania podejmowane przez nich - Wigilia Wielu Kultur, Dni Gromadki, Święto Wrzosu, Dożynki Gminne - przynoszą pomoc i radość innym mieszkańcom lokalnej społeczności. Seniorzy z Gromadki są wdzięczni za możliwość udziału w projekcie polsko-niemieckim podnoszącym ich kompetencje społeczne

Członkowie Zespołu Kompetencji Seniorów w Gromadce podczas II Inauguracji Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Zespół Kompetencji Seniorów Jelenia Góra

40 osób w wieku 55 lat i starszych należy do Zespołu Kompetencji Seniorów z Jeleniej Góry. W trakcie projektu członkowie Zespołu spotykali się regularnie raz w miesiącu oraz aktywnie uczestniczyli w seminariach, wyjazdach studyjnych i konferencjach. Wszyscy ukończyli seminaria szkoleniowe i otrzymali certyfikat.

Członkowie Zespołu kompetencji Seniorów w Jeleniej Górze uczestniczą w działaniach na terenie Jeleniej Góry i okolicznych gmin Mysłakowice i Podgórzyn, m.in. w pracach istniejących tam rad senioralnych i w powołaniu rady seniorów w Jeleniej Górze. Są oni również bardzo mocno zaangażowani w prace krajowej rady seniorów.

Członkowie Zespołu Kompetencji Seniorów uczestniczą m.in. w działaniach następujących organizacji: Akademii Trzeciego Wieku, Polskiego Stowarzyszenia Osób Niewidomych, Stowarzyszenia Odnowy Gruszkowej Wsi Gruszków, Stowarzyszenia Kowali oraz Stowarzyszenia Miłośników Lwowa i Kresów Wschodnich.

Członkowie Zespołu Kompetencji Seniorów w Jeleniej Górze podczas wizyty w Görlitz

Zespół Kompetencji Seniorów Görlitz

ZKS Görlitz został założony w 2011 roku i nosi dokładną nazwę "SeniorKompetenzTeam GörlitzGorzelec". Zespół nie ma formy prawnej, jest niezależny, neutralny politycznie, niezależny pod względem wyznaniowym i nie ma instytucji wspierającej. Członkowie Zespołu Kompetencji są zaangażowani w następujące dziedziny: gospodarka (zarządzanie projektami i funduszami, ekonomika przedsiębiorstw, marketing), sprawy społeczne (praca z dziećmi i młodzieżą), edukacja (szkoła, promocja czytelnictwa, edukacja zawodowa), zdrowie (edukacja kulturalna w podeszłym wieku, trener zdrowia), kultura i wypoczynek (sztuka, historia regionalna, zwyczaje), komunikacja (działania informacyjno - promocyjne, pośrednictwo językowe, IT, design), prawo (doradztwo i praca w ramach sieci).

Niemieccy seniorzy z wizytą w ZKS Jelenia Góra

W trakcie trwania projektu do Zespołu Kompetencji Seniorów Görlitz dołączyło ośmiu nowych członków, dzięki czemu w 2019 roku do Zespołu należy łącznie 48 osób.

ZKS Görlitz zainicjował wiele działań. Należy do nich wirtualna giełda wiedzy i kompetencji (<http://senioren-goerlitz.jimdo.com/biete-suche-hilfe>), giełda zaangażowania społecznego - "EngagementBörse Görlitz vereint" (<http://engagementboerse-goerlitz.jimdo.com>), krąg przyjaciół Jacoba Boehme "pro boehme" (<http://jacob-boehme-goerlitz.jimdo.com>), inicjatywa "Initiative PRO Kahlbaum" oraz "Schachcafé - ran ans Brett" i regularne miejsce spotkań SeniorenEngagement w Stowarzyszeniu Opieki Społecznej Pracowników (AWO) w byłym szpitalu centralnym Görlitz.

Kontakt: Jürgen Knospe (rzecznik).

Zespół Kompetencji Seniorów Zittau - Ebersbach

„Informowanie - Doradztwo - Sieciowanie - Pomoc“ – tak brzmi motto pracy ZKS Zittau-Ebersbach. W Zespole społecznie zaangażowanych jest sześć osób - mężczyzn i kobiet, poświęcających swój czas dla potrzebujących osób w każdym wieku, zgodnie z mottem „Sąsiad dla sąsiada - ludzie dla ludzi“.

Polscy członkowie Zespołów Kompetencji Seniorów z wizytą w ZKS Zittau-Ebersbach

Członkowie ZKS oferują pomoc sąsiedzką i wsparcie w życiu codziennym dla wszystkich ludzi, nawet takich, którzy nie zostali zaklasyfikowani do odpowiedniego poziomu opieki: pomoc w sprawach urzędowych i przy wypełnianiu formularzy, usługi wożenia (zakupy, lekarz, nabożeństwo kościelne, cmentarz), usługi odwiedzin (miłe rozmowy, czytanie na głos, spacer), pomoc domowa (gotowanie, sprzątanie, pranie), drobne usługi rzemieślnicze (wymiana żarówek, regulacja telewizora), nadzór nad domem i mieszkaniem (podczas wakacji lub pobytu w szpitalu), odśnieżanie, proste prace w ogrodnictwie. Pomoc jest udzielana tam, gdzie jest ona potrzebna.

W stowarzyszeniu "Lebensträume e.V." w Neugersdorf uczestnicy regularnie wygłaszają prelekcje. Należy tu uwzględnić również projekt radiowy "Fliedertee" Franka Jähne z Zittau lub prezentację książki Joachima Otto z Görlitz.

Hans Georg Seeber, osoba do kontaktu z ZKS Zittau-Ebersbach, podczas jednego ze swoich wykładów na temat nowego Zespołu Kompetencji Seniorów

Zespoły Kompetencji Seniorów Rosenbach

Konferencja inauguracyjna w IBZ w czerwcu 2017 r. była iskrą dla idei współpracy pomiędzy gminami Rosenbach (Niemcy) i Gromadka (Polska). W lipcu 2018 r. w Rosenbach uroczyście podpisano umowę partnerską pomiędzy tymi gminami. Zostało to poprzedzone wzajemnymi konsultacjami w sprawie treści partnerstwa. W 2018 roku gminy realizowały liczne działania transgraniczne, m.in. "Święto Wrzосу" w Borówkach, wyjazd studyjny IBZ z seniorami z Gromadki w Rosenbach, dziecięce turnieje piłkarskie w Rosenbach i Gromadce oraz festyn bożonarodzeniowy w Gromadce.

Podpisanie umowy partnerskiej pomiędzy Gminą Gromadka i Rosenbach

Seminaria w IBZ pokazały możliwości finansowania projektów transgranicznych. W Rosenbach powstał Zespół składający się z kompetentnych przedstawicieli rady gminy, członków Koła Gospodyń Wiejskich, jednej polskiej mieszkanki, burmistrza, proboszcza parafii i inicjatora Zespołu Kompetencji. Zespół opracował dwa projekty spotkań, które zostały zatwierdzone i wsparte przez EUROREGION Nysa. Należy do nich majowy turniej piłkarzy wraz z pokazem mody gospodyń wiejskich, realizowany od 27.04. do 29.04.19. Drugi projekt wspierał obchody 25-lecia istnienia gminy Rosenbach. Gmina Gromadka również przygotowała dwa projekty - "Święto Wrzосу" w Borówkach i 16 Festyn Gminny gminy Gromadka. Projekty były realizowane i wspierane przez odpowiednie jednostki powiatów. Wszyscy członkowie społeczności wiejskiej zostali zaproszeni na te wydarzenia i poproszeni o aktywny udział w tych działaniach. Uzupełnieniem projektów były inne wydarzenia kulturalne i sportowe. Gmina Rosenbach wykorzystwała bogate doświadczenia gminy partnerskiej Gromadka. Gromadka z niecierpliwością oczekuje na 25 Festyn Ochotniczej Straży Pożarnej w Bischdorf oraz na festyn organizacji charytatywnej w Herwigsdorf. Dla Rosenbach dożynki i śląskie Święta Bożego Narodzenia w Gromadce to imponujące uroczystości i możliwości dalszej intensywnej współpracy gmin. W obu gminach pojawiły się konstruktywne pomysły związane ze wspólnymi działaniami inwestycyjnymi, których realizacja może być wspierana po uprzednim zatwierdzeniu projektów. Obecnie w obu gminach kształtuje się wszechstronne zaangażowanie społeczne, motywujące do uczenia się od siebie nawzajem i wspólnego życia.

Spotkanie w ramach partnerstwa gmin Gromadka i Rosenbach

Zespół Kompetencji Seniorów Herrnhut

Prace Zespołu rozpoczęły się pod koniec 2015 roku, od opieki nad pojedynczymi uchodźcami w domach pobytu w Löbau i Zittau. Latem 2016 r. rozpoczęto intensywną pracę z siedemnastoma uchodźcami z Iraku, wspieraną przez "Brüdergemeinde Herrnhut" oraz "Evangelische Brüder-Unität", w ramach "azylu kościelnego". Chrześcijanie iraccy, duża rodzina w wieku 2-65 lat, uciekli przed prześladowaniami ze strony Państwa Islamskiego.

Grupa robocza spotykała się początkowo dwa razy dziennie, aby koordynować wsparcie i pomoc, zwłaszcza w zakresie codziennej opieki, ponieważ rodziny miały ograniczoną swobodę poruszania się, związaną z "azylem kościelnym". Ponadto rodziny były przygotowane do życia w Niemczech poprzez naukę języka w ramach wolontariatu. Po pierwszym prowizorycznym zakwaterowaniu w kościelnym domu konferencyjnym w Herrnhut, następnym dużym zadaniem było wynajęcie 5 mieszkań i ich niezbędne wyposażenie, związane z zakupem mebli itp.

Kiedy od stycznia 2017 r. zakończył się "azyl kościelny", grupa robocza pomagała również przy składaniu wniosków o azyl. W ramach dalszej opieki, przy wsparciu pracowników DRK, składane były podania do urzędów pracy oraz innych urzędów. Trójce dzieci udzielono pomocy podczas procedury przyjmowania do szkoły podstawowej Hirschfelde, dwojgu do przedszkola integracyjnego Diakonii w Herrnhut. Ożywiono lokalne kontakty z sąsiadami, parafią i innymi mieszkańcami Herrnhut.

Zespoły Kompetencji Seniorów na polsko-niemieckim pograniczu:

ZKS	Liczba członków	Osoba do kontaktu	Kontakt
Gromadka	32	Bożena Kuchmacz	Gminny Ośrodek Kultury i Biblioteki w Gromadce ul. Szkolna 9, 59-706 Gromadka zks.gromadka@gmail.com
Jelenia Góra	40	Barbara Janic	Prywatne Centrum Kształcenia Kadr Ul. Wolności 29 58-500 Jelenia Góra zks.jeleniagora@gmail.com
Zgorzelec	35	Halina Rączkowska	Miejski Klub Seniora 59-900 Zgorzelec, ul. Mickiewicza 13

ZKS	Liczba członków	Osoba do kontaktu	Kontakt
			Halina Rączkowska h.raczkowska.zgc@gmail.com Tel. 782 810 128
Zittau-Neugersdorf	15	Hans Georg Seeber	Oskar-Auster-Weg 12, 02763 Zittau Mail: hans-georg.seeber@web.de
Görlitz	48	Jürgen Knospe	Comiesięczne spotkania, co 3 środę w miesiącu, godz. 15:00 –17:00, Gdzie: AWO Oberlausitz Krölstr. 46, 02826 Görlitz kompetenzteam_gr@gmx.de www.senioren-goerlitz.jimdo.com
Herrnhut	12	Evangelische Brüderunität (EBU)	Tel. 035873-4870
Rosenbach	18	Renate Meißner Dietrich Kowalski	Gemeindeamt Rosenbach Renate Meißner info@gemeinde-rosenbach.de Dietrich Kowalski Siedlung 2, 02708 Rosenbach Mail: heidie4750@gmail.com

6.2 Agencje Zaangażowania Seniorów

Na czas trwania projektu IBZ i KARR S.A utworzyły Narodowe Agencje Zaangażowania Seniorów w Ostritz i Jeleniej Górze.

Agencja działająca przy KARR S.A. wspierała Zespoły Kompetencji Seniorów w fazie ich tworzenia i po podjęciu działań. Zatrudniła kierowników Zespołów Kompetencji Seniorów, wyposażyła ich w komputery i telefony komórkowe, zabezpieczyła pomieszczenia na potrzeby organizacji spotkań seniorów oraz udostępniła stronę www. i Facebook do publikacji serwisów informacyjnych.

Agencje informowały uczestników kursów szkoleniowych o dotacjach, aktualnych kierunkach rozwoju, wydarzeniach, szkoleniach, doradzały Zespołom Kompetencji Seniorów w zakresie składania wniosków o dotacje, działały w zakresie pośrednictwa językowego lub przekazywania informacji o partnerach w Sieci Kompetencji Seniorów.

Niemiecka Agencja w IBZ regularnie przesyłała informacje za pośrednictwem poczty elektronicznej. W zamkniętej grupie na Facebooku można było szybko skontaktować się z częścią uczestników i przekazywać im informacje. Grupa nazywa się „Kompetenzteams 55+ dt. pl. Grenzraum“ <https://www.facebook.com/groups/142598006475407/>
Do tej grupy należą niemieccy i polscy uczestnicy.

6.3. Projekty i zaangażowanie uczestników

Większość seniorów przybyła na seminaria bez konkretnego pomysłu na projekt. Niektórzy mieli niesprecyzowane lub już bardzo konkretne pomysły dotyczące własnego zaangażowania. Byli też uczestnicy, którzy po prostu chcieli tam być i współpracować. Prawie wszyscy uczestnicy znaleźli podczas seminariów inspirację, radość i odwagę do zaangażowania się. Pomysły, koncepcje i "Rynek możliwości" podczas pierwszego seminarium, doprowadziły uczestników do opracowania bardzo różnych projektów, które zostały skonkretyzowane w trakcie trwania kolejnych seminariów.

Pomysły projektowe są sugestiami, które powinny zachęcić do samodzielnego zajęcia się projektem. Były to dobre przykłady, a zaangażowane osoby prezentowały się jako wzorce do naśladowania. Poniżej przedstawiamy niewielki wybór projektów i form zaangażowania, które rozwinęły się w trakcie trwania projektu:

- Powstanie partnerstwa gmin na polsko-niemieckim pograniczu
- Działalność jako dziadek na życzenie/ babcia na życzenie
- Prace biograficzne na temat historyczny, np. dzieci Rosjan
- Rozwój inicjatyw tematycznych, np. temat "ubóstwo osób starszych"
- Opracowanie koncepcji projektów, np. wizja przyszłości dla Europa Miasta Görlitz-Zgorzelec
- Opracowanie struktury pomocy sąsiedzkiej, np. Erzählcafé - kawiarnia jako miejsce spotkań i rozmów w Schlegel
- Zaangażowanie w Domu Wielopokoleniowym Görlitz-Weinhübel
- Zaangażowanie w grupy interesów, np. " Dorfanger Weinhübel " w Görlitz
- Zaangażowanie w instytucjach kulturalnych, np. stowarzyszenie Stadthallenverein Görlitz Zaangażowanie artystyczne: ponowne odkrycie lnu, jako zrównoważonego i trwałego produktu tekstylnego.
- Urządzenie parku z infrastrukturą rekreacyjną dla seniorów przez seniorów
- Koncepcja utworzenia sieci Domów Wielopokoleniowych w powiecie jeleniogórskim
- Len w nowej odsłonie „Strój lokalny na polsko niemieckim pograniczu”
- Jak to robią inni
- Utworzenie Rady Seniorów w Jeleniej Górze
- Majowe wędrowanie
- Utworzenie miejsca rekreacyjno-sportowego dla seniorów w m. Zgorzelec "Seniorzy Razem"
- Aktywizacja osób samotnych jako profilaktyka depresji
- Transgraniczny dialog kobiet Zgorzelec-Görlitz
- Charytatywna akcja na rzecz osób z porażeniem mózgowym
- Nowoczesne warzywa i owoce
- Wspólne gotowanie potraw regionalnych polsko-niemieckich, śpiewanie i zwiedzanie okolic Gromadki i Görlitz

- "Sportowa Ośla - zespół rekreacyjno-sportowy w Ościej
- E- Senior.

6.4. Informacje zwrotne od uczestników i opiekunów

Na koniec trzeciego i ostatniego seminarium uczestnicy odpowiadali na pytanie "Co zabierasz ze sobą do domu?"

- Zabieram dużo informacji do pracy w stowarzyszeniu
- To piękne i wzbogacające siedzieć w kręgu z nieznanymi
- Cieszę się na emeryturę, kiedy jest się aktywnym i zaangażowanym
- Osiągnąłem już wiele w życiu i mogę sprawdzić swoją wartość
- Kiedy masz 70 lat, nadal masz marzenia
- W regionie dzieje się tak wiele rzeczy, o których nie wiem
- Uzyskałem/am nowe impulsy
- Pielęgnowanie powiązań
- Prezentowanie i realizacja marzeń
- Ofertę, że jest pomoc z zewnątrz oraz korzystanie z tej pomocy
- Niespodziankę, że istnieją takie polsko-niemieckie oferty
- Różnorodny program, projekty z życia, uczenie się od innych, komunikację z Polakami, dobre samopoczucie.

Informacje zwrotne od polskiej opiekunki Krystyny Ogrodnik-Turakiewicz

"Całość została doskonale przygotowana zarówno przez partnera wiodącego IBZ i jego pracowników projektowych, jak i przez partnera projektowego KARR S.A. Z wielką przyjemnością współpracowałam w ramach tego projektu, który jest projektem modelowym i moim zdaniem powinien służyć jako model i być wykorzystywany w innych regionach Europy".

Inicjatywa została przyjęta z wielkim entuzjazmem

"Kto by pomyślał, że zaangażowani seniorzy, Niemcy i Polacy, powyżej 55 roku życia, będą dobrowolnie i społecznie udostępniali swoją wiedzę społeczeństwu? Podstawą było założenie w 2011 roku Zespołu Kompetencji Seniorów Görlitz/Zgorzelec, grupy ekspertów, która chce również lobbować Young Ager. Stowarzyszenia, domy wielopokoleniowe, młode rodziny, niemieccy i polscy seniorzy, którzy również chcieliby uczyć się języka sąsiedniego w sposób niewymuszony, z entuzjazmem przyjęli tę inicjatywę. Konferencja inauguracyjna odbyła się w czerwcu 2017 r. w Międzynarodowym Centrum Spotkań St. Marienthal (Ostritz), a seminarium w dniach 9-11 października, ponownie w Ostritz-St. Marienthal. Tematyka obejmowała takie tematy jak refleksja nad sobą i rozwój osobowości: dotychczasowe i przyszłe role w życiu, wartości i znaczenie sąsiedztwa, zdrowe i aktywne starzenie się. To trzydniowe seminarium przyjąłem z wielkim entuzjazmem i przedstawiłem bardzo ważnej społeczności mój projekt "Koci Musical nad Nysą". Mogłem doświadczyć motywującej

siły społeczności, u której sprawy idą lepiej, niż w przypadku samotnych wojowników. W ciągu trzech dni zbliżyłem się do swojego pomysłu, mogłem rozwijać projekt mentalnie i aktywnie.“

Gazeta Saksońska (list czytelnika Joachima Otto, Görlitz, 26.10.2017)

7. Działania informacyjno - promocyjne

Projekt został dobrze przyjęty przez media w polsko-niemieckim regionie przygranicznym. Pojawiały się zarówno artykuły prasowe w gazetach codziennych lub tygodnikach reklamowych, jak i komunikaty radiowe, informacje na stronach internetowych gmin polsko-niemieckiego pogranicza oraz materiały filmowe w telewizji publicznej i prywatnej. Wiele artykułów zostało rozpowszechnionych za pośrednictwem mediów cyfrowych i sieci społecznościowych.

Informacje w mediach służyły przede wszystkim do informowania o projekcie, a także do pozyskiwania uczestników seminariów szkoleniowych. Bardziej obiecujące i skuteczne w odniesieniu do pozyskiwania uczestników było jednak osobiste przedstawienie projektu grupom docelowym.

Po polskiej stronie projektu szeroki pakiet działań promocyjnych obejmował min: dwa 15 minutowe reportaże telewizyjne nakręcone podczas konferencji otwierającej i podsumowującej projekt, cykl radiowych spotów reklamowych emitowanych w regionalnych stacjach radiowych, cykl emisji banerów internetowych na portalu regionalnym, ogłoszenia w prasie regionalnej, dystrybucję dwujęzycznej ulotki promującej projekt i gadżetów projektu - długopisy i torby bawełniane z logo projektu.

Na trzy tygodnie przed pierwszą konferencją inauguracyjną w czerwcu 2017 r. w IBZ odbyła się konferencja prasowa. Następnie w różnych mediach pojawiły się szczegółowe informacje na temat projektu i jego celów. W dniu 14.9.18 stacja MDR wyemitowała półgodzinny reportaż o Zespołach Kompetencji Seniorów w polsko-niemieckim regionie przygranicznym. Nadawca telewizyjny Kulturnet.tv ze Zgorzelca przygotował reportaż z polsko-niemieckiego cyklu seminariów, który jest dostępny w Internecie: <https://www.facebook.com/kulturnet.tv/videos/2009842462597326/UzpfSTE0NT-cyMjE5MDE6Vks6MTk3MDY5ODg0MzYxNTUy/>

8. Rezultaty

Już podczas trwania projektu seniorzy angażowali się jako wolontariusze po obu stronach granicy w swoich narodowych środowiskach lokalnych.

Jednocześnie w trakcie seminariów i wizyt studyjnych seniorzy nawiązali wiele kontaktów transgranicznych oraz utworzyli polsko-niemieckie nieformalne grupy,

które wypracowały szereg inicjatyw projektowych z zamiarem poszukiwania dla nich wsparcia instytucjonalnego finansowania.

Inicjatywy transgraniczne seniorów to propozycje projektów w dziedzinach wielopokoleniowej samoorganizacji społecznej, wykorzystanie dziedzictwa kulturowego na potrzeby turystyki, zdrowy styl życia, promocja dziedzictwa kulinarnego, organizacja wspólnych imprez sportowych oraz przyroda i ekologia. Deklaracje wsparcia instytucjonalnego seniorzy otrzymali m.in. od Karkonoskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A., Międzynarodowego Centrum Spotkań St. Marienthal, od Burmistrza Miasta Zgorzelca, Wójta Gminy Gromadka, Ewangelickiej Fundacji Kultury Görlitz, Burmistrza Miasta Ebersbach-Neugersdorf, Burmistrza Gminy Rosenbach.

Dla realizacji trwałej współpracy i podtrzymania kontaktów seniorzy utworzyli transgraniczną społeczność internetową na Facebooku i wypracowali kanały komunikacji przez komunikator whatsapp.

Kawiarnia - jako miejsce spotkań i rozmów, grupy samopomocy, projekty sąsiedzkie, polsko-niemieckie partnerstwo gmin - jest to niewielki wybór licznych rezultatów osiągniętych przez osoby w wieku powyżej 55 lat w polsko-niemieckim regionie przygranicznym, w ciągu ostatnich 30 miesięcy, w trakcie trwania projektu.

Ponad 200 seniorów z Niemiec i Polski wzięło udział w seminariach szkoleniowych, konferencjach, wyjazdach studyjnych i wielu innych dodatkowych polsko-niemieckich spotkaniach na polsko-niemieckim pograniczu. W tym czasie ludzie zebrali się w tzw. "Zespoły Kompetencji 55+" w siedmiu lokalizacjach w powiecie Görlitz i sąsiednich powiatach polskich. Stworzone Zespoły Kompetencji poszukują kolejnych członków i osób mających podobne nastawienie do życia, które chcą się zaangażować w sprawy obywatelskie. Jest to wkład w ożywienie społeczeństwa obywatelskiego w polsko-niemieckim regionie przygranicznym.

W dawnych czasach było jasne - działalność społeczna to rola stowarzyszeń. Obecnie pojawiają się nowe formy: krótkoterminowe wsparcie projektu, spontaniczna pomoc informacji w Internecie itp. W wielu stowarzyszeniach równolegle zachodzą zmiany pokoleniowe w zarządzie. Inni na nowo definiują kierunek swoich działań. Jednak osoby działające społecznie mają wiele pytań i szukają profesjonalnego wsparcia.

Zespoły Kompetencji Seniorów są punktami kontaktowymi dla aktywnych społeczników, stowarzyszeń i gmin oraz źródłem informacji dla osób zainteresowanych.

Ten polsko-niemiecki projekt dotyczył przede wszystkim samoorganizacji i rozwoju potencjału uczestników. Według badacza mózgu Geralda Hüthera, są to kluczowe pojęcia XXI wieku. Pytanie brzmi: Kim jesteśmy, jak się z tym czujemy i gdzie chcemy dotrzeć? To dobrze dla społeczeństw, jeśli ludzie mają poczucie, że idą w jednym kierunku. Uczestnicy mogli poznać to uczucie podczas realizacji projektu.